

AZİZ AYYAŞIN EFSANESİ

Joseph Roth

DOST

AZİZ AYYAŞIN EFSANESİ

Joseph Roth
(1894-1939)

Avusturyalı yazar Joseph Roth 1894 yılında Galiçya'da doğdu. Viyana ve Lemberg'de edebiyat ve felsefe okudu. Birinci Dünya Savaşı'na katıldı. 1918 yılından itibaren önce Viyana'da, sonra Berlin'de muhabirlik yaptı. 1923-32 tarihleri arasında *Frankfurter Zeitung*'un muhabiriydi. 1933 yılında Fransa'ya göç etti. 1939 yılında, henüz 45 yaşındayken Paris'te öldü.
Joseph Roth babasını hiç tanımadı. Hayatının yarısını otellerde geçirdi, asla sabit bir adresi olmadı ve memleketinin Avusturya-Macaristan olduğunu, ancak bu monarşi tarihe gömüldüğünde anladı. Karısı Friedl düğünden altı yıl sonra şizofren oldu (1940'da, Roth'un ölümünden bir yıl sonra, akıl hastası olduğu gerekçesiyle Naziler tarafından öldürüldü); Roth karısının hastalığı nedeniyle ağır bir suçluluk duydu, maddi durumu giderek ümitsiz bir hal aldı. Ruhsal dengesini kaybeden ve ayyaş olan Roth, Paris'te bir yoksullar hastanesinde öldü.

Tüm dünyada çok sevilen ve Türkiye'de de tanınmasının zamanının geldiğini düşünerek külliyatını yayımlayacağımız Joseph Roth'un en önemli eserleri:
Hotel Savoy, Hiob (çevriliyor), *Beichte eines Mörders, Radetzkymarsch, Die Kapuzinergruft, Die Legende vom Heiligen Trinker* (*Aziz Ayyaşın Efsanesi*), *Das falsche Gewicht* (çevriliyor), *Die Geschichte vom 1002. Nacht* ve *Der Leviathan*.

D

ISBN 975-8457-24-1

Die Legende vom Heiligen Trinker
JOSEPH ROTH

© Verlag Kiepenheuer & Witsch, 1999

Bu kitabın Türkçe yayın hakları
ONK Ltd. Şti. aracılığıyla
Dost Kitabevi Yayınları'na aittir.
Birinci Baskı, Mayıs 2000, Ankara

Almancadan çeviren, Vedat Çorlu

Yayına hazırlayan, Zehra Aksu Yılmazer
Teknik hazırlık, Mehmet Dirican - Dost İTB
Baskı ve cilt, Pelin Ofset

Dost Kitabevi Yayınları
Karanfil Sokak, 29/4, Kızılay 06650, Ankara
Tel: (0312) 418 87 72 Fax: (0312) 419 93 97
raulman@domi.net.tr

Dost Dağıtım
Tel: (0312) 432 48 68 Fax: (0312) 435 75 96

Bu kitabın tüm yayın hakları saklıdır. Türkçede telif sahibinin önceden yazılı izni olmadan kısmen ya da tamamen yeniden basılamaz, herhangi bir kayıt sisteminde saklanamaz, hiçbir şekilde elektronik, mekanik, fotokopi ya da başka türlü bir araçla çoğaltılıp iletilemez.

Joseph Roth

AZİZ AYYAŞIN EFSANESİ

DOST
kitabevi

I

1934 yılının bir bahar akşamı, yaşını başını almış bir beyefendi Seine'in üzerindeki köprülerden birinin taş basamaklarından aşağıya, kıyıya iniyordu. Burada, bütün dünyanın da bildiği üzere –yine de bu vesileyle, bir kez daha insanların hafızalarının tazelenmesini hak ediyor– Paris'in evsizleri yatar, ya da daha doğrusu, konaklar.

İşte bu evsizlerden biri, yaşını başını almış, ayrıca iyi giyimli ve yabancı kentlerdeki güzellikleri görmek niyetinde olan bir gezgin olduğu izlenimini veren beyefendiyle, rastlantıyla karşılaştı. Gerçi bu evsiz de, tıpkı yaşamını paylaştığı diğerleri gibi, hırpani ve acınası bir görünüşe sahipti, ama yaşını başını almış iyi giyimli beyefendi için, anlaşılan, özel bir ilgiye layıktı; neden, bilmiyoruz.

Söylendiği gibi, akşamdı ve nehrin kıyısındaki köprülerin altı yukarıdan, rıhtım ve köprülerden daha yoğun bir karanlığa gömülmüştü. Evsiz ve hayli hırpani adam hafiften yalpalıyordu. Yaşlı ve iyi giyimli beyefendiyi fark etmemiş gibiydi. Oysa beriki

kesinlikle yalpalamayan, aksine kendinden emin ve düzgün adımlarla yolunda yürüyen beyefendi ise, yalpalayanı kuşkusuz ta uzaktan fark etmişti. Yaşını başını almış beyefendi, hırpani adamın yolunu kesti. İki adam karşılıklı durdu.

"Nereye gidiyorsunuz, kardeşim?" diye sordu yaşlı, iyi giyimli beyefendi.

Diğeri adama bir süre baktıktan sonra, "Bir kardeşim olduğunu bilmezdim ve yolun beni nereye götürdüğünü de bilmiyorum," dedi.

"Size yolu göstermeye çalışacağım," dedi beyefendi. "Ama sizden pek de alışılmış olmayan bir şey rica edeceğim için bana kızmamalısınız."

"Hizmetinize amadeyim," dedi hırpani olan.

"Gerçi bazı hatalar yaptığınızı görüyorum. Ama sizi yoluma Tanrı çıkardı. Eminim paraya ihtiyacınız var, bu sözüm sizi incitmesin! Benim param çok. Bana samimiyetle kaç paraya ihtiyacınız olduğunu söyler misiniz? En azından şimdilik?"

Diğeri birkaç saniye düşündükten sonra, "Yirmi frank," dedi.

"Bu miktar belli ki çok az," diye diretti beyefendi. "Kuşkusuz en az iki yüze ihtiyacınız var."

Hırpani, bir adım geri attı, yalpalasa da, dimdik durabildi. Sonra da, "Kuşkusuz iki yüz frangı yirmiye yeğlerim, ama ben namuslu bir adamım. Anlaşılan beni yanlış anladınız. Bana teklif ettiğiniz parayı ala-

mam, üstelik de şu nedenlerle alamam; birincisi, sizinle tanışma zevkine sahip olmadım; ikincisi, size parayı ne zaman ve nasıl iade edeceğimi bilmiyorum; üçüncüsü, beni uyarma olanağına sahip değilsiniz. Çünkü herhangi bir adresim yok. Hemen her gün nehrin başka bir köprüsünün altında yaşıyorum. Her şeye rağmen, demin de ifade ettiğim gibi, ben namuslu bir adamım; adresim olmasa da," dedi.

"Benim de bir adresim yok," dedi yaşını başını almış beyefendi, "ben de her gün başka bir köprünün altında yaşıyorum, yine de şu iki yüz frangı –kaldı ki sizin gibi bir adam için gülünç sayılacak bir miktar bu– kabul etmenizi rica ediyorum. Geri ödemeye gelince, size, parayı iade edebileceğiniz bir banka adı neden veremediğimi açıklayabilmem için biraz gerilere dönmem gerek. Ben, Lisieuxlü küçük Azize Therese'nin hikâyesini okuduğum için Hıristiyan oldum. Bu yüzden de azizenin özellikle de Ste Marie des Batignolles Kilisesi'nde bulunan ve sizin de kolaylıkla göreceğiniz o küçük heykeline saygıda kusur etmiyorum artık. İki yüz frangı bir araya getirdiğinizde ve vicdanınız sizi bu gülünç miktarı ödemeye zorladığında, lütfen Ste Marie des Batignolles Kilisesi'ne gidin ve parayı, o anda ayini yeni bitiren rahibin ellerine teslim edin. Borçlu olacağınız biri varsa, o da küçük Azize Therese'dir. Ama sakın unutmayın: Ste Marie des Batignolles'de."

"Görüyorum ki," dedi hırpani, "beni ve dürüstlüğümü yeterince anlamışsınız. Size sözümde duracağıma dair söz veriyorum. Ama bir tek pazar günleri ayine gidebilirim."

"Peki, pazarları olsun," dedi yaşlı beyefendi. Cüzdanından iki yüz frank çıkarıp yalpalayan hırpaniye uzattı: "Teşekkür ederim!"

"Benim için bir zevkti," diye yanıtladı beriki ve karanlığın içinde gözden kayboldu.

Zira bu arada ortalık zifiri karanlığa gömülmüştü; yukarıda, köprülerin üzerinde, rıhtımdaki gümüş fenerler, Paris'in neşeli bir gecesini daha müjdelemek için yanmaya başladılar.

II

İyi giyimli beyefendi de karanlığın içinde kayboldu. Gerçekten de, dinini değiştirmesini sağlayan bir mucizeyle karşılaşmış ve yoksulların yaşamını sürmeye karar vermişti. Bu nedenle de köprü altında yaşıyordu.

Diğerine gelince; o bir içkiciydi, hatta bir ayyaş. Adı Andreas'tı. Ayyaşların çoğu gibi o da rastlantılarla yaşıyordu. İki yüz franga sahip olduğu günler çok geride kalmıştı. Belki de bu yüzden, o günler çok

gerilerde kaldığı için, köprülerden birinin altındaki ender fenerlerden birinin cılız ışığında bir kâğıt parçası ve ucu kör bir kurşun kalem çıkararak küçük Azize Therese'nin adresini, ve şu andan itibaren ona borçlu olduğu iki yüz frangı yazdı. Seine'in kıyısından rıhtımlara çıkan merdivenlerden birinden yukarıya çıktı. Orada, biliyordu ki, bir lokanta vardı. Ve içeri girdi, bolca yedi içti ve çok para harcadı ve çıkarken de, her zamanki gibi köprünün altında geçirmeyi düşündüğü gece için, dolu bir şişe içkiyi de yanına aldı. Hatta bir çöp sepetinden bir de gazete devşirdi kendisine. Ama okumak için değil, üzerini örtmek için. Çünkü gazeteler insanı sıcak tutar, bunu bütün evsizler bilir.

III

Ertesi sabah Andreas alışkın olduğundan daha erken uyandı, çünkü alışkın olmadığı kadar iyi uyumuştu. Uzun uzun düşündükten sonra, dün bir mucize yaşadığını anımsadı, bir mucize. Ve o gece, üzerinde kendisini sıcak tutan gazeteyle, son derece iyi uyuduğunu düşünerek, bu soğuk mevsimde aylardır yıkanmadığı için yıkanmaya karar verdi. Ama giysilerini çıkarmadan önce elini bir kez daha ceke-

tinin sol iç cebine, anımsadığı kadarıyla, mucizenin elle tutulur geri kalan kısmının olması gerektiğini düşündüğü yere götürdü. Hiç değilse yüzünü ve boynunu yıkayabilmek için Seine'in kıyısındaki çalılıklar arasında olabildiğince kuytu bir yer aramaya başladı. Ama dört bir yandaki insanların, kendi türünde yoksul insanların (ansızın onlara içinden "sefil" der olmuştu) yıkanmasını seyredebilecekleri izlenimine kapıldığından, niyetinden vazgeçip yalnızca ellerini suya daldırmakla yetindi. Ceketini tekrar giydi, sol iç cebindeki kâğıt parayı bir kez daha yokladı ve kendisini tertemiz, üstelik baştan aşağıya değişmiş hissetti.

Güne, çok uzun zamandır yaşamaya alışkın olduğu günlerinden birine başladı; bugün de her zamanki gibi, Rus-Ermeni lokantası Tari-Bari'nin bulunduğu ve gündelik rastlantının kendisine bahşettiği üç kuruş parayı ucuz içkiye yatırdığı Quatre Vents Caddesi'ne gitmeye karar verdi.

Birtakım haftalık dergilerin resimlerinin cazibesine kapılıp önünden geçtiği ilk gazete bayisinin önünde durdu, ama aynı zamanda, ani bir merakla, bugünün hangi gün olduğunu, bugünün tarihini ve adını öğrenmek istedi. Bir gazete aldı ve perşembe olduğunu gördü ve birdenbire bir perşembe günü doğduğunu anımsadı; ve günün tarihine bakmaksızın *bu* perşembeyi kendi doğum günü ilan etmeye

karar verdi. Ve hemen çocuksu bir kutlama sevincine kapıldığından, bir an bile tereddüt etmeden, Tari-Bari'ye gitmek yerine, elinde gazete, bir fincan kahve, ama rom ile kokulandırılmış bir kahve içmek ve tereyağlı ekmek yemek için daha iyi bir tavernaya gitmek gibi iyi, hatta soylu bir niyete vakfetti kendini.

Böylece, eli yüzü düzgün bir bistroya gitti ve üzerindeki hırpani kıyafete rağmen, kendinden emin bir biçimde bir masaya oturdu; onca zamandır tezgâhta ayakta dikilmeye, yani yaslanarak durmaya alışkın olan Andreas bu kez oturdu. Ve oturduğu yerin karşısında bir ayna bulunduğundan, çehresine bakmaktan alıkoyamadı kendisini, ve ona öyle geliyordu ki, sanki kendisiyle yeniden tanışıyordu. Ne var ki bundan ürktü. Bir yandan da, son yıllarda aynalardan neden korktuğunu anladı. Çünkü, insanın perişanlığını kendi gözleriyle görmesi hoş bir şey değildi. Ve yüzüne bakmak zorunda olmadığı sürece, ya yüzü yokmuş ya da eskisine, sefalete düşmeden *öncekine* sahipmiş gibiydi.

Ama şimdi, dediğimiz gibi, korkmuştu, özellikle de, fizyonomisini etrafındaki masalarda oturan varlıklı erkeklerinkiyle karşılaştırdığı için. Sekiz gün önce, bir kardeşlerini cüzi bir bedel karşılığında tıraş etmeye her an hazır kaderdaşlarından birine yarım yamalak, olduğu kadarıyla tıraş olmuştu. Oysa şimdi, ne de olsa yeni bir yaşama başlamaya karar ver-

diğinden, gerçek, adamakıllı bir tıraş gerekirdi. Bir şeyler sipariş etmeden önce, gerçek bir berber dükkânına gitmeye karar verdi.

Dediğini yaptı – bir berber dükkânına gitti.

Tavernaya döndüğünde, daha önce oturduğu yer doluydu, dolayısıyla kendisini aynada uzaktan görebilecekti. Ama bu bile, değiştiğini, gençleşip güzelleştiğini anlamaya yetti. Evet, yüzü, giysilerinin, lime lime olmuş gömleğinin ve yırtık pırtık kenarlı yakaya dolanmış kırmızı-beyaz çizgili kravatının eski püskülüğünü anlamsız kılan bir parlaklık saçıyordu sanki.

Neyse, oturdu bizim Andreas, ve yenilenmesinin bilinci içinde, bir zamanlar sahip olduğu, şimdi adeta eski bir sevgili gibi geri dönmüşe benzeyen kendinden emin bir sesle, bir "café, arrosé rhum" ısmarladı. Siparişi geldi de, üstelik onun izlenimine göre, genelde garsonlar tarafından itibarlı müşterilere karşı gösterilen azami saygıyla birlikte. Bu bizim Andreas'ı çok memnun etti, gururunu okşadı ve tam da bugünün doğum günü olduğu düşüncesini pekiştirdi.

Evsizin yakınındaki bir masada tek başına oturan bir beyefendi onu uzunca bir süre izledikten sonra döndü ve "Para kazanmak ister misiniz? Benim için çalışabilirsiniz. Yarın taşınıyorum da. Karıma ve mobilya nakliyecilerine yardım edebilirsiniz. Yeterince

güçlü kuvvetli görünüyorsunuz. Yapabilirsiniz değil mi? İstersiniz değil mi?" dedi.

"Elbette isterim," diye yanıtladı Andreas.

"Peki kaç para istiyorsunuz," diye sordu beyefendi, "iki günlük bir iş için? Yarın ve cumartesi? Bilmelisiniz ki, oldukça büyük bir eve sahibim ve daha da büyük bir eve taşınıyorum. Mobilyam da çok. Ayrıca benim de kendi işimin başında olmam gerekiyor."

"Emrinize amadeyim!" dedi evsiz.

"İçer misiniz?" diye sordu beyefendi.

Hemen iki Pernod* ısmarladı ve kadeh tokuşturdular beyefendi ile Andreas, ve fiyatta da anlaştılar: İki yüz frank tutarındaydı.

"Birer tane daha içelim mi?" diye sordu beyefendi, ilk Pernod'yu bitirince.

"Ama bu kez ben ödeyeceğim," dedi evsiz Andreas. "Çünkü beni tanımıyorsunuz: Ben namuslu bir adamım. Dürüst bir işçi. Ellerime bakın!" –ve ellerini gösterdi– "Kirli, nasırlı, ama dürüst bir işçinin elleri."

"İşte bu hoşuma gider!" dedi beyefendi. Işıldayan gözleri, pembe bir çocuk yüzü ve tam ortasında siyah küçük bir bıyığı vardı. Bütün olarak değerlendirildiğinde, oldukça dost canlısı bir adamdı ve Andreas ondan çok hoşlanmıştı.

* Pernod: Pelinotu, anason ve başka otlarla yapılan alkollü bir içki. (ç.n.)

Neyse, birlikte içtiler ve ikinci turu Andreas ödedi. Ve çocuk yüzlü beyefendi ayağa kalktığında, Andreas adamın çok şişman olduğunu gördü. Adam cüzdanından bir kartvizit çıkarıp üzerine adresini yazdı. Sonra yine aynı cüzdandan yüz franklık bir banknot çıkarıp ikisini de Andreas'a vererek, "Yarın kesin gelmeniz için! Yarın sabah saat sekizde! Sakın unutmayın! Geri kalan kısmını alacaksınız! Ve iş bittikten sonra birlikte birer aperitif daha içeriz. Görüşmek üzere, sevgili arkadaşım!" dedi. Sonra da şişman, çocuk yüzlü beyefendi gitti; Andreas ise bu şişman adamın adresi de parayla aynı cüzdandan çıkarmasına şaşırmıştı en çok. Ama artık hem parası hem de daha fazlasını kazanma şansı olduğundan, kendisi de bir cüzdan almaya karar verdi. Bu niyetle, deri eşya satan bir dükkân aramaya koyuldu. Yolu üzerindeki ilk dükkânda genç, güzel bir tezgâhtar duruyordu. Kız, dar, siyah elbisesi, göğsündeki beyaz önlüğü, başındaki bukleleri, sağ bileğindeki kalın altın künyesi ve tezgâhın arkasındaki duruşuyla Andreas'ın çok hoşuna gitti. Şapkasını kızın önünde çıkardı ve sevecen bir ifadeyle, "Bir cüzdan bakmıştım," dedi. Kız adamın üzerindeki kötü kıyafete kaçamak bir bakış fırlattı, ama bakışında hiçbir kötü niyet yoktu, yalnızca nasıl bir müşteri olduğunu anlamak istemişti. Çünkü çalıştığı dükkânda pahalı, orta pahalılıkta ve çok ucuza cüzdanlar vardı. Gerek-

siz sorular sormamak için derhal bir merdivene tırmandı ve en üst raftan bir kutu indirdi. Bu rafta müşterilerin bir başkasıyla değiştirmek üzere geri getirdikleri cüzdanlar bulunuyordu. Bu arada Andreas kızın çok güzel bacakları olduğunu ve çok zarif ayakkabılar giydiğini fark etti ve kendisinin de bir vakitler böylesi baldırlar okşadığını ve böylesi ayaklar öptüğünü anımsadı; ama yüzleri anımsamıyordu artık, kadınların yüzlerini; uğruna hapiste yattığı biricik istisna dışında. Bu arada kız merdivenden indi, kutuyu açtı ve Andreas fazla incelemeden en üstte duran cüzdanlardan birini aldı. Cüzdanın parasını ödedi, şapkasını tekrar giydi ve kıza gülümsedi, kız da ona gülümsedi. Yeni cüzdanı dalgın dalgın cebine soktu, ama parayı cüzdanın içine koymadı. Bir anda cüzdanı anlamsız buldu. Zihni merdivenle, kızın bacakları, ayakları ile meşguldü. Bu nedenle, bir zamanlar çeşitli hazlar tattığı semte doğru, Montmartre'a doğru yola koyuldu. Dik ve dar bir sokakta içinde kızların olduğu bir taverna buldu. Birkaçıyla birlikte masaya oturdu, bir tur içki ısmarladı ve kızlardan birini, kendisine en yakın oturanı seçti. Ona gitti. Henüz ikindi olmasına rağmen sabahın erken saatlerine dek uyudu – tavernacılar da iyi niyetli olduklarından, uykusuna ilişmediler.

Ertesi gün, yani cuma günü, işe, şişman adama gitti. Burada evin kadınına paketlemede yardım edecekti, nakliyeciler işe başlamış oldukları halde,

Andreas'ın yapacağı yeterince zor ama daha hafif işler kalmıştı. Ama günün ilerleyen saatlerinde kaslarına eski gücünün yeniden geri geldiğini hissetti ve işten zevk aldı. Çünkü çalışarak büyümüştü, babası gibi kömür madeni işçisiydi, biraz da, dedesi gibi çiftçi. Bir de şu evin kadını anlamsız emirlerle, neredeyse soluk bile almasına izin vermeden onu oradan oraya koşturup sinirlendirmeseydi. Ancak kadın da çok gergindi, o yüzden anlayışla karşılıyordu. Durup dururken taşınmak onun için de kolay olmasa gerekti; belki de yeni evden korkuyordu. Giyinikti, manto, şapka, eldiven, çanta ve şemsiyesiyle ayakta duruyordu; üstelik de, bir gün ve bir gece hatta yarın da evde kalmak zorunda olduğunu bilmesi gerektiği halde. Arada bir dudaklarına ruj sürüyordu, Andreas bunu çok iyi anlıyordu. Ne de olsa o bir hanımefendiydi.

Andreas bütün gün çalıştı. İşini bitirdiğinde evin hanımı, "Yarın sabah saat tam yedide burada olun," dedi. Küçük çantasından küçük bir kese çıkardı, içinde gümüş paralar vardı. Uzun uzun arandı, eli on franga gitti, ama tekrar yerine koydu, ardından bir beşlik çıkarmaya karar verdi. "Alın, size bahşiş!" dedi. "Ama," diye ekledi, "tümünü içkiye yatırmayın ve yarın sabah tam yedide burada olun!"

Andreas teşekkür etti, gitti, bahşişin tümünü içkiye yatırdı ama sonra başka içki içmedi. O geceyi küçük bir otelde geçirdi.

Sabah saat altıda uyandırıldı. Ve dinç bir halde işine gitti.

IV

Böylece ertesi sabah nakliyecilerden de erken geldi. Ve tıpkı bir gün öncesindeki gibi evin hanımı hazır bekliyordu, mantosu, şapkası ve eldivenleriyle; sanki hiç uyumamış gibiydi, sevecen bir ifadeyle, "Görüyorum ki, dünkü uyarıma kulak asmışsınız ve gerçekten de paranın tümünü içkiye yatırmamışsınız," dedi.

Andreas hemen işe koyuldu. Ayrıca, taşınmakta oldukları yeni eve kadar kadına eşlik etti ve sempatik, şişman adam gelene dek bekledi, o da söz verdiği ücreti ödedi.

"Sizi bir içki içmeye davet etmek isterim," dedi şişman beyefendi. "Benimle gelin."

Ama evin hanımı buna engel oldu, çünkü araya girdi ve kocasının yolunu keserek, "Birazdan yemek yiyeceğiz," dedi. Böylelikle Andreas o akşam tek başına gitti, tek başına içki içti, tek başına yemek yedi ve tezgâh başında içmek için iki tavernaya daha girdi. Çok içti, ama sarhoş olmadı ve çok para harcamamaya dikkat etti, çünkü yarın, verdiği söz uyarınca, borcunun hiç olmazsa bir kısmını küçük

Azize Therese'ye sunabilmek için Ste Marie des Batignolles Kilisesi'ne gitmek istiyordu. Gelgelelim, o kadar çok içince, keskin gözleri ve ancak yoksulluğun bahşedebileceği sezgisi köreldi ve civardaki olabilecek en ucuz oteli bulamadı.

Bu nedenle biraz pahalıca bir otel buldu, giysisinin hırpaniliği ve bir valizi olmaması nedeniyle, burada da otel ücretini peşin ödedi. Ama bundan gocunmadı ve rahat bir uyku çekti, üstelik de günün ilerleyen saatlerine kadar. Yakındaki bir kilisenin gürleyen çan sesiyle uyandı ve bugünün ne kadar önemli bir gün olduğunu hemen anladı: Bugünün bir pazar günü olduğunu ve borcunu ödemek için küçük Azize Therese'ye gideceğini. Hızla giyindi ve hızlı adımlarla kilisenin bulunduğu meydana yöneldi. Saat ondaki ayine yine zamanında ulaşamadı, insanlar kiliseden akın akın dışarı çıkıyordu. Bir sonraki ayinin kaçta başlayacağını sordu, on ikide olacağı söylendi kendisine. Ne yapacağını pek bilemez bir halde kilisenin girişinde kalakaldı. Daha bir saat zamanı vardı ve ne olursa olsun bu zamanı sokakta geçirmek istemiyordu. Bekleyebileceği en uygun yeri bulabilmek için çevresine bakındı ve kilisenin sağ çaprazında bir bistro gözüne ilişti, oraya gidip kalan bir saatin geçmesini beklemeye karar verdi.

Cebinde parası olduğundan emin biri gibi bir Pernod ısmarladı ve yaşamında bundan çok kez içmiş

biri gibi emin bir şekilde içti. İkinci, üçüncü bir kadeh daha içti; her seferinde kadehine daha az su ekledi. Dördüncü kadeh de geldiğinde, artık iki mi, beş mi yoksa altı kadeh mi içtiğini bilemez haldeydi. Neden bu kahveye geldiğini ve bu semtte ne aradığını da anımsamıyordu artık. Bildiği tek şey, bir borcu, bir namus borcu ödemesi gerektiğiydi; hesabı ödedi, ayağa kalktı, her şeye rağmen emin adımlarla, kapıdan dışarıya çıktı, sol çaprazdaki kiliseye baktı ve hemen nerede, neden ve ne için burada bulunduğunu anımsadı. Kiliseye doğru tam ilk adımını atacağı sırada birdenbire adıyla seslenildiğini işitti. "Andreas!" diye sesleniyordu biri, bir kadın sesiydi. Çok eskilerden gelen bir sesti bu. Sese kulak verip başını sağa, sesin geldiği yöne çevirdi. Uğruna hapis yattığı yüzü hemen tanıyıverdi. Bu Karoline idi.

Karoline! Gerçi onda daha önce hiç görmediği bir şapka ve elbise vardı üzerinde, ama bu yine de onun yüzüydü, dolayısıyla, kadının hiç vakit kaybetmeden açtığı kollarına atılmakta fazla tereddüt etmedi. "Bu ne rastlantı," dedi kadın. Ve bu gerçekten de onun sesiydi, Karoline'nin sesi.

"Yalnız mısın?" diye sordu kadın.

"Evet," dedi Andreas, "yalnızım."

"Gel dertleşelim biraz," dedi kadın.

"Ama, şey," diye duraksadı Andreas, "biriyle sözleştim."

"Bir kadınla mı?" dedi kadın.

"Evet," dedi Andreas ürkekçe.

"Kiminle?"

"Küçük Therese'yle," diye yanıtladı Andreas.

"Onun bir önemi yok," dedi Karoline.

Tam o sırada bir taksi geçmekteydi ve Karoline arabayı şemsiyesiyle durdurdu. Hemen gidecekleri bir adres söyledi şoföre, Andreas ise ne olup bittiğini anlayamadan arabanın içinde, Karoline'nin yanında buldu kendini; araba hareket etti, ve Andreas'ın anlayabildiği kadarıyla, kâh bildik, kâh bilinmedik sokaklardan geçerek hızla bir yerlere doğru –Tanrı bilir nereye– yol almaya başladılar.

Derken, şehir dışında bir yere geldiler; durdukları yer, yani birkaç ağacın arkasına gizlenmiş ıssız bir lokantanın bulunduğu bahçe açık yeşil, ilkbahar yeşiliydi.

Arabadan ilk inen Karoline oldu; Andreas'ın onda alışkın olduğu yıldırım hızındaki adımlarla inen ilk o oldu. Ve birlikte lokantaya girdiler ve yeşil pelüş örtülü bir masaya yan yana oturdular, tıpkı eski günlerde, suç işlenmeden önceki günlerde olduğu gibi. Kadın yemeği sipariş etti, her zamanki gibi, ve Andreas'a baktı, ama Andreas kadının yüzüne bakmaya cesaret edemiyordu.

"Onca zamandır nerelerdeydin?" diye sordu kadın.

"Her yerde, hiçbir yerde," dedi adam. "İşe başlayalı henüz iki gün oldu. Birbirimizi son gördüğümüzden

beri sürekli içtim ve köprü altlarında yattım, diğer benzerlerim gibi; senin herhalde daha iyi bir yaşamın oldu. – Erkeklerle" diye ekledi bir vakit sonra.

"Peki ya sen?" diye sordu kadın. "Böyle ayyaş ve işsiz halinle ve köprü altlarında yatarken Therese'lerle tanışmaya da fırsat bulabiliyorsun anlaşılan. Ve ben gelmeseydim, rastlantı işte, demek ki gerçekten ona gidecektin."

Andreas yanıt vermedi, etini yiyene ve peynir ve meyve gelene dek sustu. Şarabının kalan son yudumunu içtikten sonra, birdenbire, bir zamanlar Karoline ile birlikte yaşadığı günlerde sıkça hissettiği o korkuya yeniden kapıldı. Bir kez daha ondan kaçmak istedi ve "Garson, hesap!" diye seslendi. Ancak kadın araya girdi: "Bu benim işim, garson!" Garson, deneyimli gözlere sahip olgun bir adamdı: "Önce beyefendi seslendi," dedi. Sonuçta hesabı ödeyen Andreas oldu. Bu arada sol iç cebindeki bütün parayı çıkarmıştı, hesabı ödedikten sonra, ancak özellikle de şarabın lezzetiyle hafiflemiş bir korkuyla, küçük azizeye borçlu olduğu miktara artık sahip olmadığını gördü. Ama bu günlerde, arka arkaya o kadar çok mucize oluyor ki, nasılsa borcum olan parayı haftaya bir araya getirir ve öderim, dedi içinden.

"Demek ki zengin bir adamsın," dedi Karoline sokakta. "Anlaşılan şu küçük Therese sana iyi bakıyor."

Andreas itiraz etmedi, kadın da böylelikle haklılığından emin oldu. Sinemaya götürülmek istedi. Ve Andreas onunla sinemaya gitti. Uzun bir aradan sonra ilk kez bir film seyretti. Ama en son bir film seyrettiğinden bu yana o kadar çok zaman geçmişti ki, seyrettiğini hemen hemen hiç anlamadı ve Karoline'nin omzunda uyuyakaldı. Ardından, akordeon çalınan bir dans lokaline gittiler; en son dans ettiğinden bu yana o kadar çok zaman geçmişti ki, Karoline ile doğru dürüst dans edemedi. Ve kadını başka dans edenlere kaptırdı, kadın hâlâ taze ve çekiciydi. Andreas tek başına masada oturdu ve yine Pernod içti, her şey tıpkı eski günlerdeki gibiydi, Karoline başkalarıyla dans ediyor, o ise masada bir başına içki içiyordu. Derken, Andreas kadını dans ettiği adamın kollarından aniden ve sertçe çekip alarak, "Eve gidiyoruz!" dedi. Ensesinden tuttu ve bırakmadı, hesabı ödedi, ardından da kadınla birlikte eve gitti. Kadın yakınlarda oturuyordu.

Ve her şey yine eski günlerdeki, suçtan önceki günlerdeki gibiydi.

V

Sabah çok erken saatte uyandı. Karoline hâlâ uyuyordu. Açık pencerenin önünde tek başına bir kuş ötüyordu. Bir süre yatakta açık gözlerle yattı, birkaç

dakika boyunca. Bu birkaç dakika süresince düşüncelere daldı. Uzun bir süredir şu biricik haftada olduğu kadar çok garip olayla karşılaşmamış gibi geldi Andreas'a. Yüzünü yan tarafa çevirdi ve sağında yatan Karoline'yi gördü. Dün onunla karşılaştığında görmediği şeyi şimdi fark ediyordu: Kadın yaşlanmıştı, solgun, yüzü gözü şiş ve derin derin nefes alarak, yaşlanan kadınların sabah uykusunu uyuyordu. Yanından geçip giden zamanın değişimini fark etti. Kendisinin dönüşümünü de; ve Karoline'yi hiç uyandırmadan hemen kalkmaya, Karoline ve kendisi dün nasıl bir araya gelmişlerse, aynı rastlantıyla, daha doğrusu kaderin cilvesiyle, çekip gitmeye karar verdi. Gizlice giyindi ve oradan uzaklaşarak, yeni bir güne, alışkın olduğu yeni günlerinden birine başladı.

Yani, aslında alışkın olmadığı günlerinden birine. Çünkü, elini birkaç zamandır kazandığı ya da bulduğu parayı saklamaya alışkın olduğu sol iç cebine attığında, yalnızca elli franklık bir banknot ve biraz da bozukluğun kaldığını fark etti. Ve o, uzun yıllardır paranın önemini bilmeyen ve paraya zerre kadar değer vermeyen biri, ansızın korkmuştu, tıpkı cebinde her zaman para olmasına alışkın birinin cebinde yeterli parayı bulamadığında ansızın korkması gibi. Alacakaranlığın, terk edilmiş sokağın orta yerinde, aylar boyu beş parasız yaşamış Andreas, cebinde, son zamanlarda sahip olduğu kadar paranın olmadığını fark

edince, bir anda yoksullaştığını düşündü. Parasızlığı çok, çok gerilerde kalmış ve layık olduğu yaşam standardını sağlayacak miktarı pervasızca olduğu kadar düşüncesizce de Karoline'ye yedirmiş gibi geldi Andreas'a.

Kısacası, Karoline'ye kızgındı. Ve birdenbire Andreas, para sahibi olmaya hiçbir zaman değer vermediği halde, paranın değerini anlamaya başladı. Birdenbire, onun değerinde bir adam için elli franklık bir banknotun gülünç olduğunu ve hiç olmazsa kendi değeri konusunda kesin bir fikre sahip olabilmek için, bir kadeh Pernod eşliğinde, kendisi hakkında düşünmeyi gerekli buldu.

Yakındaki meyhanelerden gözüne en hoş görünenlerden birine girdi, bir köşeye oturup bir kadeh Pernod ısmarladı. İçkiyi içerken, aslında oturma izni olmaksızın Paris'te yaşadığını anımsadı ve belgelerine baktı. Ve bu sayede, aslında sınırdışı edilmiş olduğunu gördü, çünkü bir kömür işçisi olarak Fransa'ya gelmişti, ve Olschowiceliydi, yani Polonya Silezyası'ndandı.

VI

Bu arada, neredeyse lime lime olmuş belgelerini masaya yayarken, yıllar önce bir gün, gazetede Fran-

sa'da kömür işçileri arandığı ilan edildiği için buraya geldiğini anımsadı. O kendini bildi bileli uzak bir ülkenin özlemini duymuştu. Ve Quebecque'in ocaklarında çalışmış ve hemşehrisi Schebiec çiftinin yanında kalmıştı. Ve kadını seviyordu, ve adam bir keresinde kadını öldüresiye dövdüğü için Andreas adamı öldürmüştü. Ondan sonra da iki yıl cinayetten yatmıştı. İşte bu kadın Karoline idi.

Ve Andreas bütün bunları zaten geçerliliği kalmamış belgelerini incelerken düşündü. Ve bunun üzerine bir Pernod daha ısmarladı, çünkü çok mutsuzdu.

Sonunda oturduğu yerden kalktığında, bir tür açlık hissetti, ama bu, yalnızca ayyaşların hissedebileceği türden bir açlıktı. Bu, öylesine özel bir ihtirastır ki (yemekle ilgili değildir), yalnızca birkaç saniye sürer ve bunu hisseden kişi o anda kendisine iyi geleceğine inandığı bir içki ısmarladığında, derhal sona erer. Andreas soyadını uzun zamandır anımsamıyordu. Oysa şimdi, geçerliliği kalmamış belgelerini bir kez daha görünce, soyadının Kartak olduğunu anımsadı: Andreas Kartak. Ve yıllardan sonra kendisini yeniden keşfeder gibi oldu.

Her şeye rağmen, ona geçen seferki gibi, bir kez daha, yine bu kahvede, şişman, bıyıklı, çocuk yüzlü ve yeni para kazanma olanağı yaratacak bir adam göndermeyen kadere bir nebze küskündü. Çünkü insanoğlu hiçbir şeye mucizeye alıştığı kadar kolay

alışmaz, hele ki bir, iki, üç kez başına geldiyse. Evet! İnsanlar öyle bir mizaca sahiptir ki, kendilerine rastlantısal ve geçici bir talihin vaat ettiği şeylere sürekli sahip olamazlarsa öfke duyarlar. İnsanlar böyledir – Andreas'tan da başka ne bekleyebiliriz ki? Sonuçta günün geri kalan kısmını başka başka tavernalarda geçirdi ve yaşadığı mucize döneminin bittiği, sonunda ebediyen bittiği ve eski günlerinin artık yeniden başladığı düşüncesine alışmaya çalıştı. Ve ayyaşların her zaman hazır oldukları – ayıklar bunu asla bilemez! – o yavaş çöküşe teslim olmuş bir halde Andreas tekrar Seine'in kıyısına, köprülerin altına yöneldi.

Şu ya da bu kaderdaşından otlandığı bir şişe içkiyle kâh gece, kâh gündüz, bir yıldır alışkın olduğu üzere orada uyudu – perşembeyi cumaya bağlayan geceye dek.

Zira o gece, küçük Therese'nin sarı bukleli bir kız suretinde yanına gelip "Geçen pazar neden bana gelmedin?" diye sorduğunu gördü rüyasında. Küçük azize, yıllar önce kafasında canlandırdığı kendi öz kızı gibi göründü Andreas'a. Oysa onun kızı yoktu! Ve rüyasında küçük Therese'ye "Benimle nasıl konuşuyorsun? Baban olduğumu unuttun mu?" dedi. Küçük kız, "Affedersin baba, ama bana bir iyilik yap ve öbür gün, pazar günü, yanıma, Ste Marie des Batignolles'e gel," dedi.

Bu rüyayı gördüğü gecenin ardından dinçleşmiş olarak kalktı, tıpkı bir hafta önce, başına mucizelerin geldiği günlerdeki gibi; öyle ki, bu rüyayı da gerçek bir mucize olarak kabul edecekti neredeyse. Bir kez daha nehirde yıkanmak istedi. Ancak bu niyetle kıyafetini çıkarmadan önce, belki de varlığından haberdar olmadığı bir miktar daha para vardır umuduyla, eliyle sol cebini yokladı. Elini sol iç cebine götürdü, gerçi herhangi bir kâğıt para bulamadı ama birkaç gün önce satın aldığı o deri cüzdanı buldu. Cüzdanı eline aldı. Son derece ucuz, kullanılmış, takas edilmiş bir cüzdandı bu, başka türlüsü de olamazdı zaten. Çatlamış deri. Sığır derisi. Nerede ve ne zaman satın aldığını artık anımsamadığından, cüzdanı inceledi. Bu da nereden çıktı, diye sordu kendi kendine. Sonunda elindeki nesneyi açtı ve iki bölmesinin olduğunu gördü. Merakla her iki bölmeye de göz attı, bölmelerden birinde bir kâğıt para vardı. Parayı cüzdandan çıkardı, bin franklık bir banknottu bu.

Ardından bin frangı pantolonunun cebine soktu ve Seine kıyısına gitti ve biçare yoldaşlarını hiç umursamayarak yüzünü ve hatta ensesini yıkadı, üstelik de neredeyse neşeyle. Daha sonra tekrar ceketini giydi ve güne başladı, güne, sigara almak için bir tütün dükkânına girerek başladı.

Gerçi sigarayı ödemek için yeterince bozuk parası vardı, ancak mucizevi bir şekilde cüzdanında bul-

duğu bin frangı hangi vesileyle bozdurabileceğini bilemiyordu. Çünkü, dünyanın gözünde, yani esas dünyanın gözünde giysisiyle, görünüşüyle, bin franklık banknot arasında kayda değer bir zıtlık bulunduğunu tahmin edebilecek kadar dünya deneyimine sahipti. Buna rağmen, son mucizeden aldığı cesaretle, banknotu göstermeye karar verdi. Ancak, kalan aklını, tütüncüde kasada duran beyefendiye, "Buyrun, bin frangı bozamazsanız bozuk param da var. Ama parayı bozdurmak istiyorum," demek için kullandı.

Tütüncüdeki beyefendinin, "Bilakis! Benim de bir binliğe ihtiyacım vardı, iyi denk geldiniz," demesi Andreas'ı şaşırttı. Ve dükkânın sahibi bin frangı bozuverdi. Ardından Andreas bir barın tezgâhında durup üç kadeh beyaz şarap içti; adeta kaderine duyduğu şükranla.

VII

Öylece tezgâhta dururken, meyhanecinin geniş sırtının ardındaki duvarda asılı çerçeveli bir resim ilişti gözüne, ve bu resim ona Olschowiceli eski bir okul arkadaşını anımsattı. Meyhaneciye sordu: "Kim bu? Galiba onu tanıyorum." Bunun üzerine gerek meyhaneciden gerekse tezgâhta dikilen bütün müşte-

rilerden gür bir kahkaha yükseldi. Ve herkes hep bir ağızdan haykırdı: "Ne yani, onu tanımıyor mu!"

Ne de olsa resimdeki adam, Silezya kökenli büyük futbolcu Kanjak idi ve her normal insan onu tanırdı. Ama Seine'deki köprülerin altında yatan alkolikler, örneğin bizim Andreas, onu nereden bilecekti ki? Andreas ise utandığından, özellikle de az önce bin frank bozdurduğundan, "Ah, elbette tanıyorum, hatta arkadaşım o benim. Ama resimden çıkaramadım," dedi ve başka soru sormasınlar diye hemen hesabı ödeyip gitti.

Karnı acıkmıştı. Bunun üzerine en yakındaki lokantaya gidip yemek yedi ve bir kadeh kırmızı şarap içti ve peynirin ardından bir fincan kahve içti ve öğleden sonrasını bir sinemada geçirmeye karar verdi. Ancak hangi sinemada, işte onu bilmiyordu. Bu yüzden, tıpkı sokakta rastladığı varlıklı her adam gibi o anda bol parası olduğunun bilinciyle geniş bulvarlara çıktı. Opera ile Capucine Bulvarı arasında hoşuna gidebilecek bir film aradı ve sonunda bir tane buldu. Çünkü filmin afişi, uzak bir macerada mahvolmaya niyetli bir adamı gösteriyordu. Afişte göründüğü üzere adam, güneşin kasıp kavurduğu acımasız bir çölde sürünüyordu. İşte Andreas bu sinemaya girdi. Güneşin kasıp kavurduğu çölde yürüyen adamın filmini seyretti. Ve Andreas, kısa sürede, filmin kahramanını sempatik ve kendisine yakın bulmaya başlamıştı ki

film birdenbire beklenmedik mutlu bir akış aldı ve çöldeki adam, oradan geçmekte olan bir araştırmacı kervanı tarafından kurtarılıp Avrupa uygarlığının kucağına geri götürüldü. Bunun üzerine Andreas, filmin kahramanına beslediği her tür yakınlık duygusunu yitirdi. Tam kalkmak üzereydi ki, beyazperdede, resmini biraz önce, tezgâhın başında dururken meyhanecinin arkasında gördüğü okul arkadaşının yüzünü gördü. Büyük futbolcu Kanjak'tı bu. Bunun üzerine Andreas, bir zamanlar, yirmi yıl önce Kanjak'la aynı okul sırasını paylaştığını anımsadı ve eski okul arkadaşının Paris'te olup olmadığını hemen yarın öğrenmeye karar verdi.

Çünkü onun, bizim Andreas'ın cebindeki para, dokuz yüz seksen franktan az değildi.

Ve bu da hiç az değil.

VIII

Ancak sinemadan ayrılmadan önce, dostu ve okul arkadaşının adresi için ille de yarın sabahı beklemesinin gerekmediği geldi aklına; özellikle de cebinde duran hatırı sayılır miktardaki para nedeniyle.

Şu anda, arta kalan para nedeniyle o denli cesurdu ki, gişeye arkadaşının, ünlü futbolcu Kanjak'ın adresini

sormaya karar verdi. Bu konu için bizzat sinemanın müdürüyle görüşmek gerekir, diye düşünüyordu. Ama hayır! Koca Paris'te, futbolcu Kanjak'tan daha ünlü kim vardı ki? Kapıcı bile biliyordu adresini. Champs-Élysées'deki bir otelde kalıyordu. Kapıcı otelin adını bile söyleyiverdi ve bizim Andreas derhal oraya doğru yola koyuldu.

Günümüzün seçkinleri olan futbolcu ve boksörlerin kalacakları türden nezih, küçük ve sessiz bir oteldi. Andreas lobide kendini biraz yabancı hissetti, otel görevlilerine de biraz yabancı geldi. Yine de, futbolcu Kanjak'ın odasında olduğunu ve birazdan lobiye ineceğini söylediler.

Nitekim birkaç dakika sonra da aşağıya indi; birbirlerini hemen tanıdılar. Ayaküstü okul anılarını tazeledikten sonra birlikte yemeğe gittiler, ikisi de pek neşeliydi. Birlikte yemeğe gittiler ve derken ünlü futbolcu sefil dostuna, "Neden bu kadar sefil görünüyorsun, nedir üstündeki şu hırpani giysiler?" diye sordu.

"Başımdan geçenleri," diye yanıtladı Andreas, "anlatmaya kalksam hiç hoşuna gitmezdi. Bu mutlu karşılaşmamızın sevincini büyük ölçüde bozardı. İyisi mi bu konuya hiç girmeyelim. Daha neşeli şeylerden söz edelim."

"Benim bir sürü elbisem var," dedi ünlü futbolcu Kanjak. "Ve bunlardan birini ya da ötekini sana

vermekten mutluluk duyarım. Sen okulda benimle aynı sırayı paylaştın ve bana kopya verdin. Bir elbisenin ne önemi var ki! Nereye göndereyim?"

"Gönderemezsin," diye itiraz etti Andreas, "neden, çünkü bir adresim yok. Zira bir süredir Seine'deki köprülerin altında yaşıyorum."

"O zaman ben de," dedi futbolcu Kanjak, "sana bir oda tutacağım, sırf sana bir takım elbise hediye edebilmek için. Gel hadi!"

Yemek yedikten sonra gittiler ve futbolcu Kanjak bir oda kiraladı, odanın günlük fiyatı yirmi beş franktı ve Paris'in "Madeleine" adıyla bilinen görkemli kilisesinin yakınındaydı.

IX

Oda beşinci kattaydı ve Andreas ile futbolcu asansörü kullanmak zorunda kaldılar. Elbette ki Andreas'ın valizi yoktu. Ama ne kapıcı, ne asansör görevlisi, ne de otelin herhangi bir çalışanı buna şaşırdı. Zira bu yalnızca bir mucizeydi ve mucizelerde şaşırtıcı şeyler yoktur. Birlikte yukarıya, odaya çıktıklarında, futbolcu Kanjak sıra arkadaşı Andreas'a, "Herhalde sabuna ihtiyacın olacak," dedi.

"Bizim gibiler," diye karşılık verdi Andreas, "sabunsuz da yaşayabilir. Burada sekiz gün sabunsuz

kalmak niyetindeyim, ama yine de yıkanacağım. Ama öncelikle, bu odanın şerefine içecek bir şeyler sipariş etmek istiyorum."

Futbolcu bir şişe konyak sipariş etti. Şişenin dibini bulana dek içtiler. Daha sonra odadan ayrılıp taksi çağırdılar ve Montmartre'a, kızların olduğu, Andreas'ın daha birkaç gün önce gittiği kahveye gittiler. Burada iki saat oturup okul günlerine ait anıları tazeledikten sonra futbolcu, Andreas'ı eve, daha doğrusu, onun için kiraladığı otel odasına götürdü, yolda, "Çok geç oldu. Seni yalnız bırakayım. Sana yarın iki takım elbise gönderirim. Unutmadan – paraya ihtiyacın var mı?" diye sordu.

"Hayır," dedi Andreas, "dokuz yüz seksen frangım var, bu da hiç fena sayılmaz. Hadi, evine git!"

"İki üç gün sonra uğrarım," dedi arkadaşı, futbolcu.

X

Andreas'ın yaşamaya başladığı otel odasının numarası seksen dokuz idi. Andreas odada yalnız kalır kalmaz pembe dokumayla kaplı rahat koltuğa gömülüp etrafı incelemeye koyuldu. Önce, altın yaldızlı papağan kafası desenleriyle süslü kırmızı ipekten duvar kâğıdını, sağda, kapının pervazının yanındaki

duvarda fildişi üç elektrik düğmesini, yatağın yanındaki komodini ve üzerindeki koyu yeşil abajurlu gece lambasını, ardında, en azından Andreas için, gizli birtakım şeyler saklanmışa benzeyen beyaz tokmaklı kapıyı gördü. Ayrıca, yatağın yakınında siyah bir telefon duruyordu; öyle bir yere konulmuştu ki, yatakta yatan biri sağ eliyle ahizeye rahatlıkla ulaşabilirdi. Andreas odayı uzun süre inceledikten sonra bir de yakından tanımayı aklından geçirirken birden meraklandı. Beyaz tokmaklı kapıdan kuşkulanmıştı, ama korkusuna ve otel odasına henüz alışmamış olmasına rağmen ayağa kalktı ve kapının nereye açıldığına bakmaya karar verdi. Kapının elbette kapalı olduğunu düşünmüştü. Ancak kapı kendiliğinden, neredeyse davetkâr bir şekilde açılınca şaşkınlığını engelleyemedi!

Buranın, parlak fayansları, ışıl ışıl beyaz küveti ve klozetiyle bir banyo olduğunu gördü; kısacası, kendi muhitinde bir ihtiyaç giderme yeri denebilecek bir yerdi.

İşte tam o sırada yıkanma ihtiyacı duydu ve iki musluğu aynı anda açarak küveti sıcak ve soğuk suyla doldurdu. Küvete girmek üzere soyunurken temiz bir gömleğinin olmamasına hayıflandı, zira üzerindeki gömleği çıkarırken bunun leş gibi olduğunu gördü ve banyodan çıkıp tekrar bu gömleği giyeceği andan daha şimdiden korktu.

Küvete girdi, en son yıkandığından bu yana epey bir zaman geçtiğini biliyordu. Bu yüzden de neredeyse şehvetle yıkandı, ayağa kalktı, tekrar giyindi, ama ne yapacağını kestiremiyordu. Kararsızlıktan çok merak duygusuyla odanın kapısını açtı, koridora çıktı ve koridorda, tıpkı kendisi gibi, odasından dışarı çıkan genç bir kadın gördü. Kadını genç ve güzel buldu. Hatta, cüzdan aldığı dükkândaki tezgâhtar kadına ve biraz da Karoline'ye benziyordu; derken hafifçe eğilip kadını selamladı, kadın da başını eğerek yanıt verince tüm cesaretini topladı ve kadına, "Güzelsiniz," dedi.

"Ben de sizden hoşlandım," dedi kadın, "bir saniye! Belki yarın görüşebiliriz." Ve koridorun karanlığında gözden kayboldu. O ise, aniden kapıldığı sevilme arzusuyla, kadının ardında yaşadığı kapının numarasına baktı.

Seksen yedi numaralı kapıydı. Bu numarayı kalbine yazdı.

XI

Tekrar odasına döndü, bekledi, etrafa kulak kabarttı ve güzel kızla bir araya gelmek için ertesi günü beklememeye karar verdi. Son günlerde ardı arkası

kesilmeyen mucizeler nedeniyle üzerindeki lütuftan emin olmasına karşın, sırf bu yüzden, bir tür taşkınlığa hakkı olduğuna inandı ve handiyse nezaket icabı, bu lütuftan önce davranması gerektiğini varsaydı, hem de onu hiç incitmeden. Böylece, seksen yedi numaradaki kızın sessiz adımlarını işitir gibi olunca odasının kapısını dikkatlice araladı ve odasına dönen kişinin gerçekten de o olduğunu gördü. Ancak onca yılın deneyimsizliğiyle fark edemediği önemli şey, onun tarafından gözetlendiğini güzel kızın da fark etmiş olmasıydı. Bunun üzerine kız, mesleğin ve alışkanlığın öğrettikleriyle, odasını alelacele düzelterek tavandaki lambayı söndürdü, yatağa uzandı ve gece lambasının ışığında eline bir kitap alarak okumaya başladı; ama bu daha önce okuduğu bir kitaptı.

Bir süre sonra kapısı vuruldu, tıpkı tahmin ettiği gibi; ve Andreas girdi içeriye. Daha fazla yaklaşması için gereken daveti birazdan alacağından emin olduğu halde, kapının eşiğinde durdu. Güzel kız hiç istifini bozmadı, elindeki kitabı olsun bırakmadı, yalnızca, "Eee, ne arzu etmiştiniz?" diye sordu.

Andreas, banyo, sabun, koltuk, duvar kâğıdı, papağan başları ve takım elbisenin verdiği güven duygusuyla, "Yarına kadar bekleyemem, hanımefendi," diye yanıtladı. Kız sustu.

Andreas kıza biraz daha yaklaşıp ne okuduğunu sordu ve dürüstçe, "Kitaplar ilgimi çekmez," dedi.

"Geçici bir süre için buradayım," dedi yataktaki kız, "pazar gününe kadar burada kalacağım. Pazartesi Cannes'da yine sahneye çıkacağım."

"Ne olarak?" diye sordu Andreas.

"Gazinoda dansçıyım. Adım Gabby. Bu adı hiç duymadınız mı?"

"Duymaz olur muyum, gazetelerden biliyorum," diye uydurdu Andreas – ve eklemeyi düşündü: Üzerime örttüğüm gazetelerden. Ama vazgeçti.

Yatağın kenarına oturdu, ve güzel kız buna itiraz etmedi. Hatta elindeki kitabı bıraktı, ve Andreas sabaha kadar seksen yedi numaralı odada kaldı.

XII

Cumartesi sabahı Andreas bu güzel kız buradan gidene kadar ondan kesinlikle ayrılmamaya karar vererek uyandı. Evet, hatta içinde, bu genç kadınla birlikte Cannes'a gitmek gibi narin bir düşünce filizlendi, çünkü Andreas da tıpkı bütün yoksul insanlar gibi (özellikle de içki bağımlısı yoksul insanlar buna eğilimlidirler), cebindeki küçük miktarları büyük miktarlar olarak algılamaya eğilimliydi. Sabah bir kez daha dokuz yüz seksen frangını saydı. Para cüzdanın içinde olduğundan ve bu cüzdan da yeni takım

elbisenin cebinde durduğundan, miktarı on kat daha fazlaymış gibi algıladı. Bu yüzden de, ondan ayrıldıktan bir saat sonra, güzel kız kapıyı tıklatmadan odasına girdiğinde, kesinlikle heyecanlı değildi ve kız Cannes'a yapacağı yolculuk öncesindeki cumartesiyi birlikte nasıl geçireceklerini sorunca gelişigüzel "Fontainebleau" dedi. Bu adı bir yerlerde, belki de rüyasında duymuştu. Ama ne olursa olsun, bu semt adının neden ve niçin dilinin ucuna geldiğini bilmiyordu.

Taksi tuttular ve Fontainebleau'ye gittiler. Ve burada güzel kızın, güzel yemekler yenebilen ve güzel içkiler içilebilen iyi bir lokanta bildiği ortaya çıktı. Garson kızı tanıyordu ve kız da ona adıyla hitap ediyordu. Ve bizim Andreas kıskanç mizaçlı biri olsaydı buna kızabilirdi. Ama kıskanç değildi, dolayısıyla kızmadı. Bir süre yiyip içerek vakit geçirdiler, sonra yeniden taksi tutarak Paris'e döndüler ve bir anda Paris'in görkemle ışıyan akşamını karşılarında buldular, birbirlerine ait olmayan ve yalnızca rastlantı sonucu bir araya gelen tüm insanlar gibi, onlar da ne yapacaklarını bilemiyorlardı. Gece fazla aydınlık bir çöl gibi önlerinde uzanıyordu.

Erkek ve kadına verilen en önemli yaşantıyı düşüncesizce tükettiklerinden, şimdi ne yapacaklarını bilemiyorlardı. Bunun üzerine, ne yapacağını bilemeyen günümüz insanının yaptığını yapmaya, sine-

maya gitmeye karar verdiler. Sinemada oturdular, içerisi zifiri karanlık değildi, karanlık bile değildi, hatta neredeyse loş denebilirdi. Ve birbirlerinin elini tuttular, kız ve arkadaşımız Andreas. Ama Andreas kızın elini içtenlikle tutmuyordu ve bundan kendisi acı duyuyordu. Evet, kendisi. Bunun üzerine, film arasında, güzel kızla birlikte fuayeye gidip içki içmeye karar verdi; ve birlikte gidip içki içtiler. Ve artık sinema onu hiç ilgilendirmiyordu. Yoğun bir iç sıkıntısıyla otele döndüler.

Ertesi sabah, pazar günüydü, Andreas parayı geri ödemesi gerektiğinin bilinciyle uyandı. Bir önceki güne göre daha hızlı kalktı, öyle ki güzel kız uykusundan sıçrayarak uyandı ve, "Bu ne acele Andreas?" diye sordu.

"Borcum var, onu ödemem gerekiyor," dedi Andreas.

"Nasıl yani? Bugün mü, pazar günü mü?" diye sordu güzel kız.

"Evet, bugün, pazar günü," diye karşılık verdi Andreas.

"Borçlu olduğun kişi erkek mi, kadın mı?"

"Kadın," dedi Andreas tereddütle.

"Adı ne?"

"Therese."

Bunun üzerine güzel kız yataktan fırladı, yumruklarını sıkıp Andreas'ın yüzüne indirdi.

Ve Andreas odadan hızla çıkıp oteli terk etti. Ve ardına bile bakmadan, bugün nihayet küçük Therese'ye iki yüz frangı ödeyebileceğinden kesin emin olarak Ste Marie des Batignolles'e doğru yola koyuldu.

XIII

Kader bu ya –ya da daha az inançlı insanlar buna rastlantı da diyebilir– Andreas bu kez de saat ondaki ayinin bitiminden hemen sonra gelebildi. Doğaldır ki, geçen sefer içki içtiği bistroya ilişti gözü ve yine oraya gitti.

İçki ısmarladı. Ancak bu kez, her ne kadar üst üste mucizeyle karşılaşmış olsa da, o da bu dünyanın diğer yoksulları gibi ihtiyatlı olduğundan, yeterince parası olup olmadığını kontrol etmek için cüzdanını çıkardı. Ve dokuz yüz seksen frangından geriye pek bir şey kalmadığını gördü.

Kala kala iki yüz elli frangı kalmıştı. Biraz düşününce, parasını oteldeki güzel kızın aldığını anladı. Ama bizimki pek aldırış etmedi buna. Aldığı her hazzın parasını vermesi gerektiğini düşündü, ve gerçekten bir haz almıştı, dolayısıyla da ödemesi gerekiyordu.

Ayine gitmek ve orada küçük azizeye olan borcunu nihayet ödeyebilmek için yakındaki kilisenin çanları çalana dek burada beklemeye karar verdi. Bu

arada içmek istiyordu ve içki ısmarladı. İçti. Ayine çağıran çanlar çalmaya başladı, Andreas seslendi: "Garson, hesap!" Ödedi, ayağa kalktı, kapıdan dışarı çıkmak üzereyken geniş omuzlu bir adamla çarpıştı. Adamı hemen tanıdı: "Woitech!" Beriki de aynı anda haykırdı: "Andreas!" Birbirlerine sarıldılar, çünkü Quebecque'te ikisi de kömür işçisiydi, aynı ocakta çalışmışlardı.

"Beni burada bekle," dedi Andreas, "yalnızca yirmi dakika, ayin bitene kadar, daha fazla değil!"

"Beklemem," dedi Woitech. "Hem sen ne zamandan beri ayinlere gidiyorsun. Papazlardan hoşlanmam, hele papazlara gidenlerden hiç hoşlanmam."

"Ama ben küçük Therese'ye gidiyorum," dedi Andreas, "ona borcum var."

"Şu küçük Azize Therese'yi mi kastediyorsun?" diye sordu Woitech.

"Evet, işte o," diye yanıtladı Andreas.

"Ne kadar borcun var ona?" diye sordu Woitech.

"İki yüz frank!" dedi Andreas.

"O zaman sana eşlik edeyim!" dedi Woitech.

Çanlar hâlâ çalıyordu. Kiliseye gittiler, içeri girdiklerinde ve ayin başladığında Woitech, "Bana hemen yüz frank ver! Karşıda birinin beni beklediğini anımsadım. Vermezsen hapse gireceğim!" diye fısıldadı.

Andreas hiç duraksamadan cebindeki iki yüz

franklık son iki banknotu ona vererek, "Ben de birazdan gelirim," dedi.

Therese'ye verecek parası kalmadığını anlayınca da ayinin sonuna kadar beklemenin anlamsız olacağını düşündü. Nezaket icabı beş dakika daha kaldı ve ardından Woitech'in kendisini beklediği bistroya gitti.

Bundan böyle dost oldular, çünkü bu konuda birbirlerine söz vermişlerdi.

Elbette Woitech'in borçlu olduğu bir arkadaşı yoktu. Andreas'ın ona borç verdiği yüzlüğü özenle mendilinin içine gizleyip mendili düğümledi. Diğer yüz frankla da Andreas'ı içmeye davet etti, içtiler, bir daha içtiler, bir daha içtiler ve gece olduğunda cilveli kızların bulunduğu eve gittiler ve burada üç gün kaldılar; tekrar dışarı çıktıklarında salıydı ve Woitech, "Pazar günü görüşürüz, aynı saatte, aynı yerde, aynı mekânda," diyerek Andreas'tan ayrıldı.

"Allahaısmarladık!" dedi Andreas.

"Allahaısmarladık!" dedi Woitech ve gözden kayboldu.

XIV

Yağmurlu bir salı ikindisiydi ve yağmur o kadar şiddetle yağıyordu ki, Woitech gerçekten de bir anda gözden kaybolmuştu. En azından Andreas'a öyle gelmişti.

Arkadaşının yağmurda yitip gittiğini sandı, tıpkı rastlantıyla karşılaşmış olmaları gibi, ve cebinde otuz beş frank hariç hiç parası kalmadığından ve kaderin onu şımarttığına inandığından, yine bir mucizeyle karşılaşacağından emin, tıpkı tüm yoksulların ve içkiye düşkünlerin yaptığı gibi, Tanrı'ya, inandığı biricik kişiye sığındı. Seine'e gitti, bildik merdivenden aşağıya, evsizlerin yurduna indi.

Burada, merdivenleri çıkmak üzere olan ve ona gayet tanıdık gelen bir adamla karşılaştı. Bunun üzerine Andreas adamı nazikçe selamladı. Bakımlı, yaşlıca görünen beyefendi Andreas'ı dikkatlice süzdükten sonra, "Paraya ihtiyacınız var mı, sevgili bayım?" diye sordu.

Andreas adamın sesinden, onun üç hafta önce karşılaştığı beyefendi olduğunu anladı. Bu nedenle, "Size borcumun olduğunu elbette anımsıyorum, parayı Azize Therese'ye vermem gerekiyordu. Ama, biliyor musunuz, araya sürekli bir şeyler girdi. Parayı geri ödemem tam üç kez engellendi."

"Yanılıyorsunuz," dedi iyi giyimli, yaşlıca beyefendi, "sizinle tanışma şerefine nail olmadım. Beni başka biriyle karıştırıyor olmalısınız, ama bana öyle geliyor ki, bir sıkıntınız var. Sözünü ettiğiniz Azize Therese'ye gelince, ona öyle bağlıyım ki, ona borçlu olduğunuz miktarı size vermeye hazırım. Ne kadardı?"

"İki yüz frank," dedi Andreas çekinerek, "affedersiniz ama, beni tanımıyorsunuz ki! Ben onurlu biri-

yim ve beni uyarmanıza gerek kalmayacak. Onurum var ama adresim yok. Bu köprülerden birinin altında yatıyorum."

"Oh, bu hiç önemli değil!" dedi beyefendi. "Ben de orada kalıyorum. Bu parayı alırsanız, bana öyle büyük bir iyilik yapmış olursunuz ki, ne kadar teşekkür etsem azdır. Çünkü küçük Therese'ye ben de çok borçluyum!"

"Öyleyse," dedi Andreas, "hizmetinize amadeyim."

Parayı aldı, beyefendi merdivenlerden çıkana dek bir süre bekledi, ardından o da aynı merdivenlerden çıktı ve dosdoğru Quatre Vents Caddesi'ndeki eski lokantasına, Rus-Ermeni lokantası Tari-Bari'ye gitti ve orada cumartesi akşamına dek kaldı. Ve o akşam yarının pazar günü olduğunu ve Ste Marie des Batignolles Kilisesi'ne gideceğini anımsadı.

XV

Tari-Bari'de bir sürü insan vardı, çünkü evi olmayan bazı kişiler orada yatıyordu, günlerce, geceler boyu, gündüzleri tezgâhın arkasında, geceleriyse masaların üzerinde. Andreas, ayini kaçırmaktan ziyade, onca günün içki, yemek ve konaklama ücretini

ödemesi için lokantacının onu uyaracağından korktuğundan, pazar günü erkenden uyandı.

Ancak yanılmıştı, çünkü lokantacı ondan daha erken kalkmıştı. Çünkü lokantacı onu uzun bir süredir tanıyordu ve bizim Andreas'ın hesabı ödememek için her fırsattan yararlanmaya eğilimli olduğunu biliyordu. Bunun üzerine bizim Andreas hesabı ödemek zorunda kaldı, salıdan pazar gününe, bolca yemek ve içkinin parasını, üstelik yediğinden ve içtiğinden daha fazlasını. Çünkü Tari-Bari'nin sahibi hangi müşterisinin hesap yapabildiğini ve hangisinin yapamadığını biliyordu. Ama bizim Andreas, pek çok ayyaş gibi, hesap yapmasını bilmeyenlerdendi. Dolayısıyla cebindeki paranın çoğunu verdi, ama yine de Ste Marie des Batignolles Kilisesi'nin yolunu tuttu. Ancak Azize Therese'ye bütün borcunu ödeyebilecek kadar yeterli parasının olmadığını da biliyordu. Öte yandan, küçük alacaklısı kadar, sözleştiği arkadaşı Woitech'i de düşünüyordu.

Kilisenin yakınlarına geldiğinde, saat ondaki ayin yine sona ermişti, ve bir kez daha ayinden çıkanlarla karşılaştı, ve alışkın olduğu üzere bistronun yolunu tuttuğu sırada arkasından seslenildiğini işitti, ve birdenbire omzu üzerinde güçlü bir el hissetti. Ve arkasına döndüğünde bir polisle karşılaştı.

Bildiğimiz kadarıyla, pek çok kaderdaşı gibi belgeleri olmayan bizim Andreas korktu ve geçerli bel-

geleri varmış izlenimi yaratmak için elini hemen cebine götürdü. Ama polis, "Ne aradığınızı biliyorum. Boş yere cebinizi aramayın! Cüzdanınızı az önce düşürdünüz. Buyurun..." diyerek şakayla ekledi: "Pazar günü bu kadar erken bir saatte bu kadar çok aperitif içince olur böyle şeyler!..."

Andreas cüzdanı hızla kaptı, neredeyse şapkasını çıkarıp selam veremeyecek kadar heyecanlanmıştı, soluğu karşıdaki bistroda aldı.

Orada Woitech'i bekler buldu, ancak onu ilk bakışta değil, uzunca bir süreden sonra tanıyabildi. Ama o zaman da onu daha bir yürekten selamladı bizim Andreas. Ve birbirlerine sırayla peş peşe içki ısmarlamaya doyamadılar ve Woitech, çoğu insanın olduğu gibi nazik, masadan kalktı ve Andreas'a şeref yerini sundu, yalpalaya yalpalaya masanın çevresini dolanıp karşıdaki sandalyeye oturdu ve kibar laflar etti. Yalnızca Pernod içiyorlardı.

"Başıma yine garip bir şey geldi," dedi Andreas. "Tam randevumuza geleceğim sırada, bir polis omzumdan tutup 'Cüzdanınızı kaybettiniz' diyor. Ve bana ait olmayan bir cüzdan veriyor ve ben de bunu alıp cebime atıyorum; şimdi bu neyin nesiymiş bir bakacağım."

Böylelikle cüzdanı çıkarıp içine bakar, cüzdanda onu hiç ilgilendirmeyen birtakım belgeler vardır, cüzdanda ayrıca para olduğunu da görür ve banknot-

ları sayar, tam iki yüz frank. Bunun üzerine Andreas, "Gördün mü! Tanrı'nın bir işareti bu. Şimdi karşıya gidip nihayet borcumu ödeyeceğim!" der.

"Bunu yapmak için," diye karşılık verdi Woitech, "ayin bitene kadar vaktin var nasılsa. Ayine gidip ne yapacaksın? Borcunu ayin sırasında ödeyemezsin. Ayinden sonra rahibin yanına gidersin, o zamana kadar da bir şeyler içeriz!"

"Elbette, nasıl istersen," diye yanıtladı Andreas.

O sırada kapı açıldı ve Andreas, inanılmaz bir kalp ağrısı ve yoğun bir halsizlik hissettiği sırada içeriye genç bir kızın girdiğini ve tam karşısındaki masaya oturduğunu gördü. Kız çok gençti, o kadar gençti ki, daha önce hiç bu kadar genç bir kız görmediğini düşündü; ve kız gök mavisi giyinmişti. Zira kız maviydi, bazı günlerde, üstelik de kutsanmış günlerde yalnızca göğün mavi olabildiği gibi.

Böylelikle yalpalayarak o tarafa gitti, eğildi ve genç çocuğa, "Burada ne arıyorsunuz?" dedi.

"Annemle babamı bekliyorum, birazdan ayinden çıkacaklar; beni buradan alacaklar. Her dördüncü pazar," dedi kız; kendisiyle aniden konuşmaya başlayan yaşlıca adamdan çok ürkmüştü.

Bunun üzerine Andreas, "Adınız ne?" diye sordu.

"Therese," dedi kız.

"Ah," diye bağırdı Andreas bunun üzerine, "bu harika! Bu kadar büyük, bu kadar küçük bir azizenin,

bu kadar büyük ve bu kadar küçük bir alacaklının kendisine bir türlü gidemediğim için bana gelerek beni onurlandıracağını hiç düşünmezdim."

"Söylediklerinizden hiçbir şey anlamıyorum," dedi küçük hanım şaşkın bir halde.

"Bu sizin inceliğiniz," diye karşılık verdi Andreas. "Bu sizin inceliğiniz, ama ben bunun değerini takdir edebilirim. Size uzun süredir iki yüz frank borçluyum ve bunu ödeyebilmek bir türlü nasip olmadı aziz küçük hanım!"

"Bana borcunuz yok, ama çantamda biraz para var, buyurun, alın ve gidin. Çünkü birazdan annemle babam gelecek."

Böylece kız çantasından yüzlük bir banknot çıkarıp Andreas'a verdi.

Woitech bütün olup bitenleri aynadan seyretti ve oturduğu koltuktan sendeleyerek kalkıp iki Pernod ısmarladı ve birlikte içebilmesi için Andreas'ı tezgâha sürüklemek istedi. Ama Andreas tezgâha yönelmek isteyince tıpkı çuval gibi yere yığılıyor ve bistroda bulunan herkes dehşete kapılıyor, Woitech de. Ve en çok da Therese adındaki kız dehşete kapılıyor. Ve yakınlarda doktor ve eczane olmadığından onu kiliseye taşıyorlar, üstelik de rahibin odasına, çünkü inançsız garsonlar, rahiplerin ölmekten ve ölümden bir şeyler anladığına inanıyorlardı yine de; ve Therese adındaki küçük hanım kendini alıkoyamayıp onlarla birlikte gidiyor.

Böylece bizim zavallı Andreas'ı rahibin odasına götürüyorlar ve o ne yazık ki artık konuşamıyor, yalnızca, elini küçük alacaklıya borcu olan paranın bulunduğu yere, ceketinin sol iç cebine atmak ister gibi bir hareket yapıyor ve "Bayan Therese!" diyor – ve son nefesini verip ölüyor. Tanrı hepimize, biz ayyaşlara, böyle kolay ve güzel bir ölüm bahşetsin!

Ünlü Avusturyalı yazar Joseph Roth 1939 yılında kaleme aldığı *Aziz Ayyaşın Efsanesi* için "benim vasiyetnamem" der. Bu anlatı onun üzerindeki büyük baskıyı hissettirmeyen örtük bir ironiyle doludur.

Aziz Ayyaşın Efsanesi, hâlâ mucizelere inanan ve umutsuzluğa düşmektense yanılsamalarla yaşamayı tercih eden dindar bir ayyaşın Paris'te geçen hikâyesini anlatıyor.

"Ben, insanların şair ya da çılgın ya da dilenci dedikleri kişiyim, ya da hepsi birdenim."
Joseph Roth

edebiyat
öykü

ISBN 975-8457-24-1
9 758457 241005